

Magyar
Keresztény
Egyházzenei
Atlasz

MMA•MMK

A MAGYAR EGYHÁZZENE ÖRÖKSÉGEI

a Magyar Keresztény
Egyházzenei Atlasz
első tudományos vitanapja

2026. MÁRCIUS 30.
HILD-VILLA

ELŐSZÓ

A Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete 2025-ben indította el többéves kutatását a Kárpát-medencei, magyar nyelven éneklő egyházi kórusok felmérésére. Az online kérdőíven és terepmunkán alapuló munka első szakaszában közel háromszáz válaszadót értünk el. A kórusok műsorából kibontakozó magyar egyházzenei repertoár elsődleges eredményei meglepték a kutatókat. Ezekről beszélgetnek a meghívott vendégek a jelenlévő szakemberekkel és érdeklődőkkel.

A következő kérdések merültek fel – konkrét és átvitt értelemben egyaránt –: liturgikus célokat szolgál-e egy Bräuer Ferenc-, egy Kersch Ferenc- vagy egy Demény Dezső-mise az egyközségi kórus előadásában egy szentmisén? Mit érünk el egy Gárdonyi-motetta bemutatásával a közös gyülekezeti ének helyett? Kortárs szerzők új istentiszteletre írt darabjaival képesek vagyunk-e úgy középpontba helyezni a szakrális cselekményt, hogy közben a gyülekezet is megszólítva érezze magát? A hivatásos virtuóz zenész önmegvalósító kántorként vajon előreviszi-e a magyar egyházzene színvonalát?

A MAKEZA szerkesztősége a kérdések feltevésére, értelmezésére és az azokról folytatandó párbeszéd megkezdésére előadókat és szakavatott moderátorokat kért fel. A rendezvény házigazdája és moderátora Horváth Márton Levente zeneszerző, karnagy és egyetemi oktató. A kérdésfelvető előadásokra Horváth Ágnes, Köncse Kriszta és Papp Anette zenetörténész-karnagyok, valamint Selmeczi György zeneszerző-karmester vállalkoznak. A rövid előadások után kötetlen vita következik, amelyben a jelenlévő szakemberek és a nézők együttműködésére számítunk.

Windhager Ákos

PROGRAM

10.00

MEGNYITÓ ÉS KÖSZÖNTŐK:

- Windhager Ákos
 - Nemes Márk
 - Horváth Márton Levente
-

10.10–11.30

ELŐADÁSOK:

10.10

- **Horváth Ágnes:**

A pesti főtemplom XIX. századi egyházzenei öröksége
Két karnagy – két korszak: Bräuer Ferenc
és Engeszer Mátyás egyházi művei

10.30

- **Köncse Kriszta:**

Válogatás magyar katolikus egyházzenei
örökségünk értékeiből

10.50

- **Papp Anette:**

Hagyomány vagy haladás?

11.10

- **Selmeczi György:**

Magyar egyházzenei biennálé – Kolozsvár
Egy különleges rendezvénysorozat eszméi és tanulságai

11.30

SZÜNET

12.00

VITA

- Moderátor: **Horváth Márton Levente**
- Vitapartnerek: **Bódiss Tamás, Dobszay Ágnes, Horváth Ágnes, Köncse Kriszta, Papp Anette, Sapszon Ferenc, Selmeczi György**

A VITANAP ELŐADÓI:

Horváth Ágnes

egyetemi adjunktus, tudományos munkatárs,
Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Művészetközvetítő és Zenei Intézet,
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem,
Egyházzene Tanszék

A pesti főtemplom XIX. századi egyházzenei öröksége

Két karnagy – két korszak:

Bräuer Ferenc és Engeszer Mátyás egyházi művei

Pest főtemploma, a Budapest-Belvárosi Nagyboldogasszony Főplébánia-templom a zenei élet XVII. századvégi újraindulása óta kiemelt, központi helyet foglal el a magyar egyházzene történetében. Karnagyai a XIX. században a hazai komponistagárda legjobban képzett tagjai közül kerültek ki, és ketten közülük – Bräuer Ferenc és Engeszer Mátyás – személyes és szakmai kapcsolatban álltak a magyar romantika három nagy alakjával, Liszt Ferencce, Erkel Ferencce és Mosonyi Mihállyal.

A cseh származású Bräuer Ferenc (1799–1781) karnagy miséiben a bécsi klasszika tradícióit követte. Kismesterként a német irányultságú magyar műzenei ág (többek között Joseph Bengraf, Valentin Deppisch) művészetének folytatója volt. Bécsben Johann Nepomuk Hummel tanítványaként tanult (Hummel pedig Wolfgang Amadeus Mozart növendéke volt), ami magyarázhatja miséinek mozarti hangvételét: az énekes és a hangszeres szólók „édes dallamosságát” és a letisztult, klasszikus arányérzékét.

Engeszer Mátyás (1812–1885) karnagy ezzel szemben már egyértelműen a romantika képviselője. Liszt egyik legfontosabb magyar zenésztársaként, barátjaként tekinthetünk rá; *Pater noster* című motettáját maga Liszt vezényelte a pesti főtemplomban. Romantikus hangvételű, rövid, változatos zenei anyagú motettái a mai liturgia kereteibe is jól beilleszthetők.

A pesti főtemplom – a hazai egyházzenei központokhoz hasonlóan – saját karnagyi és a helyi kismesterek műveit folyamatosan repertoáron tartotta, ezzel ápolva és tovább éltetve saját zenei hagyományát.

Köncse Kriszta

főiskolai tanár, Károli Gáspár Református Egyetem,
Hittanoktató- és Kántorképző Intézet

Válogatás magyar katolikus egyházzenei örökségünk értékeiből

A magyar katolikus egyházzenei örökség rendkívül gazdag és sokrétű, amely nemcsak a széles körben elfogadott mesterek alkotásaiban, hanem a kevésbé ismert, helyi jelentőségű zeneszerzők munkásságában is bemutatásra érdemes értékeket hordoz. Előadásom célja ezen alkotók egy-egy kiemelkedő szerzeményének bemutatása, mely lehetővé teszi azt, hogy az elfeledett zeneszerzők igényesnek ítélt kórusművei ismét a liturgikus gyakorlat szolgálatába állhassanak, és így hozzájáruljanak a magyar egyházzenei értékek továbbörökítéséhez. A XIX–XX. század folyamán számos kántor, tanító és szerzetes komponált olyan miséket, motettákat és népének-feldolgozásokat, amelyek a gregorián hagyomány és a magyar népénekkinccs sajátos ötvözetét képviselik. E kórusművek gyakran helyi templomok kottatárában, plébániái gyűjteményekben – kéziratos formában – vagy regionális kiadványokban maradtak fenn, és a liturgikus zenei gyakorlat folytonosságának értékes dokumentumai.

Fontos lenne a rejtve maradt kompozíciók felkutatása és bemutatása, amely tevékenység nemcsak zenetörténeti szempontból lenne jelentős eredmény, hanem a magyar egyházzenei örökség tudatos megőrzésének és gazdagításának is fontos eszköze lehetne. A kisebb mesterek munkássága rámutat arra, hogy élő, gazdag, és részben még feltáratlan kulturális örökség birtokában vagyunk, amely méltó arra, hogy a szakmai közösség és a szélesebb közönség számára egyaránt ismertté és hozzáférhetővé váljon.

Papp Anette

egyetemi docens, tanszékvezető,
Károli Gáspár Református Egyetem,
Hittudományi Kar, Himnológiai Tanszék

Hagyomány vagy haladás?

Az egyházzenei oktatásról, gyakorlatról gondolkodva gyakran egy leegyszerűsített dilemmával találkozunk: a „hagyományt” válasszuk-e, vagy inkább a „haladást”? Ha a hagyomány mellett döntünk, bizony könnyen ránk sütik a maradiság vádját. Mintha a múltban élnénk, a múlt zenei világát konzerválnánk, s az egyházzene feladata csupán az volna, hogy egyfajta kulturális múzeumot őrizzen: gregoriánt, régi gyülekezeti énekeket, liturgikus formákat, amelyek mind egy letűnt korszak ízlését, ideálját képviselik. Ha viszont a haladás jelszavát választjuk, akkor az a kérdés merül fel: vajon ez nem jelenti-e azt, hogy az egyházzene feladja saját identitását, és egyszerűen a korizlés kiszolgálójává válik? Ha minden korszak zenei nyelvét kritikátlanul átveszünk, akkor mi különbözteti meg a liturgikus zenét bármely más zenei gyakorlattól? Kövessük tehát a „hagyományt”, vagy voksoljunk a „haladásra”? Legyünk inkább a múlt őrei, vagy inkább a jelen kiszolgálói?

Ez a dilemma természetesen szándékosan leegyszerűsített, provokatív – és hamis. Mert a valóságban a két pólus nem zárhatja ki egymást. Az egyházzene valódi feladata nyilván nem a múlt pusztá őrzése, és nem is csupán a jelen kiszolgálása. Előadásomban azt szeretném bemutatni, hogy a saját oktatói és egyházzenei munkámban hogyan próbálok a két „pólus” közötti utat és egyensúlyt keresni – és megtalálni.

Selmeczi György

zeneszerző, karmester;
a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja

Magyar egyházzenei biennálé – Kolozsvár Egy különleges rendezvénysorozat eszméi és tanulságai

Az előadás kiindulópontja az a meggyőződés, hogy az ezredfordulót követően egy rendkívül értékes, nagy volumenű és igen magas színvonalú egyházzenei repertórium jött létre a magyar zeneszerzés körében. Közhelyszámba megy, hogy ez a repertórium többnyire a világi szférában mutatkozik meg, anélkül, hogy betöltené ketős – hitbéli és esztétikai – funkcióját. Ezzel párhuzamosan a magyar nyelvterület templomi zenei gyakorlata folyamatosan át- meg átalakult a szélsőségesen hektikus egyházi és világi változások mentén.

A kétévente megrendezett kolozsvári Magyar Egyházzenei Biennálé lényegében a kortárs magyar zeneszerzés egy sajátos fóruma, amely keresi a kapcsolatot a mindenkori egyházzenei gyakorlattal, párbeszédet kezdeményez a klérus, a hívó közösségek és a gyakorló karnagyok, kántorok között, kutatja a templomi zenei gyakorlatba való organikus beépülés esélyeit, arra törekszik, hogy tudatos módon szolgálja a liturgikus eseményt, tudomásul véve a templomi zenélés mai realitásait.

Ezen realitások felismerése kizárólag a magyar egyházzenei hagyományok elemzésével, zenei-mesterségbeli jellemzőinek elfogadásával lehetséges.

A Biennálé résztvevői megpróbálnak egy olyan értékelvű zenei-szakmai-esztétikai minimumszintet meghatározni, amely kvázi megnyitja az utat az utóbbi negyven év sokszoros egyházi funkciót betöltő, értékes repertoárja előtt.

A VITANAP MODERÁTORA:

Fotó: Balog Norbert

Horváth Márton Levente

zeneszerző, orgonaművész;
egyetemi docens, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem,
Egyházzene Tanszék

VITAPARTNEREK:

Bódiss Tamás

egyetemi docens, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem;
a Magyarországi Református Egyház Országos
Egyházzenei Igazgatóságának vezetője;
a Magyar Egyházzenei Társaság elnöke

Dobszay Ágnes

egyetemi tanár, tanszékvezető,
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem,
Egyházzene Tanszék

Sapszon Ferenc

karnagy, művészeti vezető,
Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola;
a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja

